

De Christengemeenschap

Beweging tot religieuze vernieuwing

Nieuwsbrief van de Landelijke Muziekgroep voorjaar 2019

“...Dan zal een ogenblik komen dat mensen, die zo gebouwd zijn dat zij de waarheid in de dingen die beschreven worden voor de inwijdingsweg kunnen beleven. Dat zij zichzelf zeggen; ‘Nu voel ik: dat, wat ik daar beleef, brengt mij in samenhang niet met de natuur, waarin ik sta, hier op aarde, maar met datgene wat de kosmos doorweeft en doorleeft. Oh, ik kan dat alles niet slechts beleven, maar ik kan het zingen, ik kan het componeren!’”

“... En dit muzikale scheppen van de toekomst zal gestimuleerd kunnen worden ... wanneer mensen zich ermee inlaten het innerlijke karakter van de inwijdingsweg te leren kennen” ...

Rudolf Steiner, 30 december 1914

Beste muziek-geïnteresseerde,

Hoe blijven we op de hoogte van muziek ontwikkelingen in de Christengemeenschap? Hoe weten we waar iedereen mee worstelt in de eigen gemeente, in de kampen, met de eigen instrumenten, om muziek dienstbaar te laten klinken als helper bij de religieus-sacramentele weg? Twee jaar geleden bij de Internationale muziekconferentie (Is deze naam eigenlijk wel muzikaal genoeg?), de muziekminnende en -levende dagen in Den Haag, werd de vraag gesteld naar een rondbrief. Een schrijven over wat er speelt, wat er leeft in België, in Nederland, en ook wat over deze grenzen heen zich ontwikkelt.

Het heeft twee jaar geduurd, maar hier is tie dan, de nieuwsbrief!

We hopen dat je er met interesse in zult lezen, dat je er wat inspiratie uit kunt putten. En dat je ons wilt laten weten wat je graag anders zou willen!

Een hartelijke groet van de leden van de Landelijke muziekgroep: Ine Blom, Suzanne van den Haute, Laura Vermeulen, Wouter Laga, Egbert Melchior en Marie-Hélène van Tol.

Inhoud

Agenda	Pagina 2
Muziekarchief	Pagina 2
Orgels	Pagina 3
Musicus worden in de Christengemeenschap?	Pagina 3
Wat gebeurde er de afgelopen twee jaar?	Pagina 4
Contact met de kampmusici	Pagina 4
Bezoek aan Scorlewald – Choroï bouwatelier	Pagina 4
Internationale Tagung 2018 Schloss Hamborn	Pagina 5
Wie zijn wij?	Pagina 7

Agenda

2020, 15 Februari, tweede landelijke korendag, Rafaëlkerk, Zeist

Is er een koor(tje) in je gemeente? Zou je dat wel willen maar... Bij deze korendag laten we aan elkaar horen hoe we werken, wat we zingen en hoe het zingen in de gemeente een rol speelt (of niet).

Hoe kun je de gemeente helpen überhaupt te zingen? Wie zingt er thuis nog? Wat ervaren we als helpende muziek? Wat doen we eigenlijk wanneer we zingen? Wat heeft zingen met ons als mensen te maken? Zie het Michaelsnummer van In Beweging 2019 voor de details.

Muziekarchief

In Advent 2015 was een themanummer gewijd aan de muziek in de Christengemeenschap. Daar vertelde Jan Verdonk over zijn inzet voor het archief. Inmiddels is er veel veranderd. Jan Verdonk, die hier toen elke dinsdagmorgen was, heeft om gezondheidsredenen het meest actuele deel van het archief mee genomen naar Bussum. Dit Muziekarchief bestaat al ruim vijftig jaar en vanaf 1995 reisde Jan wekelijks van Bussum naar Amsterdam om 'zijn winkeltje' te verzorgen. De catalogus is inmiddels te vinden op de website.

Het lukte Jan nog steeds om met het Muziekarchief te vertegenwoordigen op de muziekconferenties om zo de belangstelling voor het muzikale in de dienst te wekken en levend te houden.

Na de trouwe inzet van Jan Verdonk, zoeken we naar een opvolger. Wie is bereid de vragen naar bladmuziek te ontvangen? De muziek te versturen en het materiaal goed geordend te beheren? Meld u zich bij Wouter Laga wanneer u hier meer over wilt weten? wouter.laga@gmail.com

Orgels

Hoe gaat het met de orgels in Nederland en België? Ooit was Nederland een echt orgelland. En nog steeds wordt in bepaalde christelijke kringen het orgel veel bespeeld. Nu is het zo, dat juist vanwege deze rijke traditie het in Nederland niet eenvoudig blijkt te zijn om een open oor voor een vernieuwende orgelklank te vinden. Veel mensen schrikken al wanneer ze het woord 'orgel' horen. Zij verlangen naar een meer transparante, vrijlatende klank dan die waar zij mee zijn opgegroeid.

Als Muziekgroep willen we graag de mogelijkheden van een 'fluitenensemble' want zo kun je een orgel ook noemen...meer onder de aandacht brengen. Zaterdag 8 september konden we het orgel goed beluisteren, bij de bijeenkomst in Alkmaar. Jan Visser, organist in de gemeente Alkmaar, was bereid te vertellen over het orgel en de muziek in de Mensenwijdingsdienst.

Musicus worden in de Christengemeenschap?

Hoe word je muzikant in de cultus?

Heel eenvoudig en ook weer niet:

- het is belangrijk dat je vertrouwd bent met de cultus in de Christengemeenschap
- Een goede beheersing van het instrument waarop je wil musiceren is noodzakelijk
- Heb een open oor en een open geest voor de klanken die de respectievelijke componisten reeds hebben neergeschreven
- De instrumentale muziek in de mensenwijdingsdienst is geen "opluistering" of becommentariëring van de gebedsdienst. Zij wil substantieel deel uitmaken van het geheel.
- Als musicus tracht je heel erg in moment en het nu te zijn. Probeer tijd, ruimte, priester en gemeenteleden in het bewustzijn te hebben terwijl je speelt. Zij dragen alle mee in wat er door jouw klanken tot stand komt. En omgekeerd dragen deze klanken bij tot het verwezenlijken van de dienst.
- Wees is echter mild voor jezelf. Dat wat klinkt is de muziek. Fouten zijn er niet.

Ben je geïnteresseerd om zelf te musiceren in de Mensenwijdingsdienst? Dan kun je contact opnemen met een geestelijke in een gemeente die je kent en overleggen wat daar mogelijk zou zijn.

Wat ook kan, is deelnemen aan een studiebijeenkomst, om andere musici te leren kennen.

Elke gemeente heeft een eigen muziekcultuur. Elke geestelijke heeft een eigen verhouding tot muziek. Omdat de geestelijke de eindverantwoordelijkheid voor al het cultische in een gemeente draagt, is het goed om te zoeken naar een mogelijke samenwerking met de geestelijke.

Heb je verder nog vragen, dan zijn wij graag bereid om met je daarover in gesprek te gaan! Je kunt Wouter Laga bereiken via zijn mailadres: wouter.laga@gmail.com.

Wat gebeurde er de afgelopen twee jaar?

Gemeentebezoeken

We zoeken als muziekgroep naar waar behoefte aan is. Daartoe willen we vooral de mensen leren kennen. We bezoeken enkele keren per jaar een andere gemeente en als het lukt nemen we deel aan de Mensenwijdingsdienst daar. Na een ontmoeting met de gemeente gaan we dan vergaderen. Bij die vergaderingen nodigen we de musici uit de betreffende gemeente uit om daarbij aanwezig te zijn. Zo leren we een beetje de vragen horen die leven.

We waren bijvoorbeeld in Eindhoven en ontdekten daar dat er veel behoefte is aan ontwikkelingen met muziek, en dat er op dit moment weinig eigen muziekleven is. In Arnhem nam een musicerend gemeentelid aan vergadering deel, wat voor ons ook inspirerend was.

Zaterdag 8 september zijn we uitgenodigd in Alkmaar. Daar hopen we ook Scorlewald te bezoeken met de werkplaatsen voor de instrumentenbouw.

Vind je het leuk als de muziekgroep ook jouw gemeente aan doet? Stuur ons graag een bericht via Wouter Laga: wouter.laga@gmail.com.

Communicatie

Laura Vermeulen en Dagmar Terpstra ontwikkelden samen een plan voor een goede communicatie via de website. Wil je meekijken en meedenken? Of weet je misschien iemand die ons zou willen ondersteunen en de communicatie voor de muziekgroep te helpen opbouwen? Stuur een bericht naar Laura Vermeulen:

l.h.vermeulen@gmail.com.

Contact met de musici van de kamp-organisatie

Het is ons nog niet gelukt om een vruchtbaar contact te leggen met kamp-musici. Als iemand ons daarbij wil helpen: heel graag! Tijdens kampen wordt immers veel gezongen tijdens de Mensenwijdingsdienst. Weet je hoe we met kamp-musici in contact kunnen komen? Stuur een bericht naar Wouter Laga: wouter.laga@gmail.com.

ALKMAAR - bezoek aan Scorlewald – Choroï bouwatelier

We hadden een inspirerende bijeenkomst op 8 september 2018 in Scorlewald.

We werden welkom geheten door Eric Speelman in de cursusruimte. Daar waren verschillende lieren en andere instrumenten in verschillende bouwstadia aanwezig.

We kregen een korte inleiding akoestiek en instrumentenbouw- geschiedenis.

Het ideaal van Choroï is, zo heb ik begrepen, om, nu de toon van de instrumenten de laatste eeuwen steeds materiëler is geworden, het licht terug te brengen in de klank.

Een verschil met bijvoorbeeld de lieren van Horst Nider, waarvan we die ochtend er één hoorden. Daar zoekt men vooral naar de warmte in de klank.

Na deze inleiding gingen we naar de werkplaats. Hier werken 28 mensen aan onder andere het bouwen van de lieren en de andere instrumenten.

Dit zijn vooral bewoners van Scorlewald. Vier begeleiders ondersteunen hen voor het werk. Dit sociaal-therapeutische aspect was ook heel fijn om weer even bewust te hebben.

Van boomstam (12 jaar worden die gedroogd) tot kant en klare lier, alles gebeurt daar met veel geduld, toewijding en creativiteit.

bijvoorbeeld moeten er regelmatig apart voor iemand hulpmiddelen uitgevonden worden om een bepaalde handeling uit te kunnen voeren.

Internationale Tagung für Kultusmusik 2018 Schloss Hamborn

(verslag Francis Michels)

Graag maak ik deze keer een verslag van de tweejaarlijkse internationale muziekconferentie van de Christengemeenschap die dit jaar als thema had: 'Hin-Durch-Gehen zukunft erlauschen'. Een verslag geschreven vanuit mijn eigen standpunt, dit jaar het standpunt van een componist (en ook een beetje altviolist). Er waren een 68-tal deelnemers (priesters, werkgroepeliders bijgerekend) uit 11 landen en in het Duits, Engels, Spaans en ook wat Nederlands (en Frans).

Net zoals twee jaar geleden volgde ik de compositieworkshop bij Jitka Kozeluhova: 'Das weisse papier, eine schwelle' – Kompositionsübungen.

Daarnaast waren er de Eurythmie sessie's, sessies eenstemmig samenspel en samenzang, lezingen van Marie-Helene en Christoph Handwerk, vele individuele muzikale initiatieven (a-tonaal vierstemmig zingen, liercursus, improvisatie, gesprekken over plaatselijke initiatieven...), sessie's samen met het koor betreffende de 'erweiterte tonalität', enz.

Er was ook een interessant gegeven waarbij in een 'vor-klank' de MWD op verschillende manieren werd voorbereid en een 'Nach-klank' waarbij na elke MWD de deelnemers in stilte hun al- dan-niet-muzikale indrukken rond de MWD konden vertalen in een beeld, schets of kleur. Dit verslag is gedeeltelijk geschreven tijdens deze nach-klank en is mijn persoonlijke verwerking van deze gebeurtenis.

Mooi was dit jaar de poging om meerdere talen actief te gebruiken dan alleen het Duits. Zo was er de MWD in het Nederlands, momenten tijdens de Kultische Dagafsluiting in het Engels, Nederlands en Spaans, en was er een serieuze inspanning om de gesproken tekst tijdens de groepsactiviteiten en lezingen ook in het Spaans en Engels te vertalen.

Nieuw dit jaar, en zeer stimulerend wat mij betreft was het Nachtcafé van Rainer Fournes. Zo'n Tagung trekt een aantal goede muzikanten aan, zowel professioneel, als goede amateurs, en aldus organiseerde hij 's avonds leessessies klassieke kamermuziek. Lang geleden dat ik nog zoveel Mozart en Haydn speelde op niveau. Voor mij persoonlijk is het grootste geestelijke geschenk van de conferentie het feit dat de mensen en andere aanwezigheden mij in staat hebben gesteld om de basis te leggen van een nieuwe compositie naar aanleiding van een oefening van Jitka (zie verder), welke voor mij inderdaad een overwinning betekende op mijn grote vriend en vijand; 'der schwelle, Das weise Papier'. Ik werd hierbij voorzeker geholpen door de bijenkolonie aan de rand van het veld grenzend aan het Altenkreis.

Woensdag: wat horen we, als we iets horen?

Peter Kraul gaf een lezing betreffende de fenomenologische achtergrond van het ontstaan en de eigenschappen van een toon, waarbij hij de lucht vergeleek met de trein waarmee het geluid reist. Des avonds een lezing uit de brieven van Heiner Ruland, een recent overleden componist die mede verantwoordelijk was voor de introductie van de 'erwiderde tonaliteit' en de 12 toonsmuziek in de muziek voor de Kultus. Hij schreef o.a. 'Ein weg zur Erweiterung des Ton Erlebens'.

Donderdag: Pinkstermuziek van Jitka Kozeluhova voor fluit, viool, cello en orgel.

De gemeenteliedereren: zeer aangenaam wat betreft het zingen, dan valt het toch op wat voor verschil het maakt als er een deel geofende en voorbereide zangers zitten.

Door op klank gefocust te zijn valt het op hoe de buitenwereld soms wel en soms niet deelneemt aan de dienst, soms meewerkt, soms tegenwerkt, in klank en intentie.

Ook opvallend was dat ik opnieuw werd getroffen door het muzikale van de dienst op zich, de tekst uitgesproken door de priester is ook een soort 'lied', zeker het credo en het Onze Vader, en alle bewegingen vormen een soort klank in beweging. Het is eigenlijk, oneerbiedig gezegd, een muzikaal dramatisch stuk voor muzikanten, spreker, koor en dansers, met kostuums en belichting, een begin een hoogtepunt (na het obligate twee derde) en een slot. Ik vond dat vandaag erg straf aan het Onze Vader, de exclamatie was bijna zang, en het eind A-men ging onmerkbaar over in de muziek van het Onze Vader.

Na de pauze volgde er na de MWD steeds een gesprek tussen deelnemers, muzikanten, priesters en componist omtrent hoe de muziek tijdens de MWD had gewerkt of niet gewerkt. Hierbij werden ook stukken uit de muziek opnieuw gespeeld, maar nu eerder in een 'concert' achtige formatie, dus met de toehoorders luisterend en kijkend naar de muzikanten, en buiten de abstractie van de MWD, wat natuurlijk een totaal ander effect veroorzaakt.

Zondag: MWD met volledig gezongen muziek

In deze laatste dienst viel op hoe zeer het gebruik van de verwijde tonaliteit zowel goed kan werken als juist de dienst en de uitvoering kan tegenwerken. De 'gewone' muziek werd uitgevoerd door het koor, vierstemmig, a-capella. Deze muziek werkte niet doordat deze niet perfect werd uitgevoerd en aldus ging elke vorm van verwijderde tonaliteit verloren in een twijfel tussen valsheid of kwarttoon? Dit werkt ook totaal niet indien er bij de zangers veel vibrato wordt gebruikt.

Helemaal tegenover gesteld waren de Gemeenteliedereren. De gemeenteliedereren aan de hand van Johann Sonnleitner met kwarttonen, een uitstekende begeleiding van het orgel van Peter Kraul en de uitstekende kwarttoon interpretatie van Peter op de klarinet zorgden voor een hemels effect en maakten plots dat de verwijde tonaliteit plots niet alleen werkte maar ook compleet logisch en zelfs onvermijdbaar leek. Deze liederen waren de vorig dagen ook uitstekend voorbereid onder de deelnemers en werden aldus door de aanwezige muzikanten vlekkeloos uitgevoerd. Dit zorgde voor de perfecte muziek en het perfecte lied, een uitvoering, een compositie, een sereniteit – een afsluiting van het spirituele deel van de internationale Tagung für Kultusmusik waardig.

(Dit is een uittreksel uit de verslag. Voor het volledige en uitvoerige verslag; wend je tot Francis.Michels@altviool.be)

Wie zijn wij?

Ine Blom (muzieklerares, koordirigente en musicus in de gemeente Rotterdam)

In mijn lespraktijk wil mijn leerlingen helpen om zichzelf te ontwikkelen. Muziek in welke vorm dan ook is daar een prachtig middel voor. Muziek stimuleert de creativiteit en het schept een mogelijkheid om jezelf te uiten.

Als ik zelf op een podium sta, wil ik presteren en succes oogsten, maar in de dienst wil ik onderdeel van de cultus zijn, dienstbaar zijn aan het geheel, de gemeente helpen van het ene deel van de dienst naar het andere te komen.

Ik ben opgegroeid met kerkelijke muziek, mijn vader was kerkorganist. Maar kerkelijke muziek

is nog geen religieuze muziek. Als de organist een staaltje van zijn kunnen laat horen, heeft dat voor mij niets met religie te maken. Mijn vader speelde gelukkig heel bescheiden. Door het zelf spelen ben ik me juist van die andere kant van de muziek, zeg maar de binnenkant, bewust geworden.'



Wouter Laga

(Dwarsfluitdocent en vrijeschool leraar, dwarsfluit, altdwarsfluit en blokfluiten, gemeente Antwerpen en Gent)

'Op de jeugdkampen kreeg ik als jong staflid het dirigerestokje en heb zo jarenlang op die manier voor de cultusmuziek gezorgd. Maar al gauw werd ik ook vast musicus in de eigen gemeente voor de diensten, dopen, huwelijken en begrafenissen.

In 1988 nam ik deel aan mijn eerste Muziekconferentie op Land en Bosch, waarna ik regelmatig ook deelnam aan de studiedagen van de Landelijke Muziekgroep.

Na mijn opleiding trad ik toe tot de Landelijke Muziekgroep en de Landelijke Liedgroep en sinds 2002 mag ik ook in de internationale kring van musici en priesters waar we de internationale conferenties voorbereiden, ons bewindsgebied mee vertegenwoordigen.

Solo speel ik vaak de muziek van Ingrid Deij. Ik mag echter heel graag samen musiceren met anderen. Het is een samengebeuren tussen musicus en musicus, tussen musici, gemeenteleden en priester, en tussen het geheel van de mensen en de geestelijke wereld.

Wanneer de geschreven partituur kan achterwege blijven en de muziek uit het moment kan ontstaan, dan komen we tot de muziek van de toekomst in de cultus van de Christengemeenschap.'

Suzanne Van den Haute

(Docent Nederlands, tenorblokfluit en altviool gemeente Rotterdam)

Muziek loopt als een rode draad door mijn leven. Als kind ben ik begonnen met blokfluit en viool, later kwamen daar nog dwarsfluit en altviool bij.

Toen ik 10 jaar geleden vanuit Oostenrijk naar Nederland kwam en



de gemeente Rotterdam leerde kennen, werd ik al snel door de andere musici uitgenodigd om samen met hen in de mensenwijdingsdienst te spelen. Dit was het begin van een mooie en intensieve zoektocht naar een nieuwe speelwijze die bij de cultus past.

Egbert Melchior

(gewezen bedrijfsleider, gemeente Rotterdam)

Penningmeester van de Landelijke Muziekgroep.

Egbert Melchior, 70 jaar jong. Is gepensioneerd als manager en adviseur gezondheidszorg, nog actief als mediator. Beheert de penningen van de Landelijke Muziekgroep en is daarnaast bestuurslid van het Toelagenfonds.



Bij mijn verbinding met de Christengemeenschap ben ik gaan zingen in het gemeentekoor, eerst in Amsterdam, nu in Rotterdam. Muziek is voor mij levenswater. Graag ondersteun ik de activiteiten van de LMG, het geeft inspiratie en het is leuk om te doen, bijna net zo leuk als zingen.



Laura Vermeulen

(antropologe, viool, gemeente Amsterdam)

Toen ik 18 jaar oud was nam Eva Smit, altvioliste in de gemeente Amsterdam, mij voor het eerst mee om samen te musiceren in de dienst. Sinds die tijd ben ik steeds intensiever bij de muziek in Mensenwijdingsdiensten en op de kampen betrokken geraakt. Toen ik stopte met mijn conservatoriumstudie heeft het musiceren in de

Mensenwijdingsdiensten er mede voor gezorgd dat ik verbinding met de muziek vasthield. In de dienst is de muziek op haar plek, voelde ik. Kan zij, in de overgangen tussen woord en stilte en met het geestelijke dat daarin haar weg zoekt, een rol vervullen. In gesprekken en ontmoetingen met collega-musici in de Christengemeenschap vind ik het altijd een voorrecht om samen te zoeken naar klanken en speelwijzen die helpen ruimte te maken voor dat wat er in cultus gebeurt.

Marie-Hélène van Tol (geestelijke, vroeger violiste en zangeres).



Muziek is voor mij een medium om mensen in samenklank met de wereld te brengen. Muziek is wereld-omspannend. Tegelijkertijd klinkt zij overal anders, door elke ziel die haar laat klinken weer anders...

En dan kan ze mensen samen brengen, in een koor, een orkest.

Samen muziek maken... Wat is er mooier? Zou ik zeggen. En ik weet wat voor mij het antwoord is: Mooier is nog, wanneer de muziek in de Mensenwijdingsdienst hoorbaar mag maken wat er in

de zielen, in de geest gebeurt. Wanneer het lukt dat het gesproken woord klinkend wordt 'opgevangen' door een musicus en er een nieuwe wisselwerking ontstaat, een dialoog tussen de spraak en de muzikale klank, en wanneer de gemeente zingt en hoorbaar wordt, hoe zich een gemeenschap vormt, elke keer weer nieuw.

Vanuit de priesterkring mag ik deze taak mee helpen ontwikkelen.